

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Länsstyrelsen Östergötland yttrar sig över utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland avstyrker utredningens förslag att:

- 11.2 inrätta en statlig myndighet mot ungdomskriminalitet,

och därmed också avstyrka införandet av

- 11.2.2 Regionala beslutsorgan

Remissyttrande

Allmänna överväganden och sammanfattande bedömning

Utredningens uppdrag har varit att föreslå en statlig ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark, i syfte att säkerställa tydligare och åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana. Åtgärderna skulle enligt direktivet möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Förslagen skulle utgå från ett statligt huvudmannaskap och principen om barnets bästa skulle utgöra utgångspunkt.

Länsstyrelsen Östergötland anser att de förslag som presenteras inte lyckas motivera ett statligt huvudmannaskap i beslut som rör

enskilda barn, utredningen förklarar inte heller på ett tillfredsställande sätt hur principen om barnets bästa ska tillvaratas.

Målgruppen är i förslaget barn under 18 år som riskerar att begå brott av allvarligt slag. Barnet behöver inte vara dömt för brott eller vara misstänkt för brott och det finns ingen nedre åldersgräns. Som exempel på omständigheter som kan tyda på att barnet är i riskzon nämns att vara synlig utomhus utan tillsyn av vårdnadshavare eller andra vuxna i områden där kriminella nätverk är etablerade, upprepat utåtagerande, våld i familjen, låg skolnärvaro och avsaknad av aktiv fritid. Som jämförelse har målgruppen för den danska ordningen och de danska ungdomskriminalitetsnämnderna ett kriminalitetskriterium, som kort sammanfattat kräver att barn mellan 10-14 år ska vara misstänkta för vissa typer av brott och ungdomar mellan 15-17 år ska vara dömda till fängelse.

Den målgrupp som utredningen pekar på är enligt Länsstyrelsen Östergötland inte tillräckligt avgränsad. Otydligheten lämnar utrymme för tolkning och risk för skillnader i bedömning och motverkar utredningens ambition att skapa långsiktighet och lika villkor över landet. Utredningens resonemang och förslag innebär att samhället utsätter barn som varken har begått brott eller är misstänkta för brott för ingripande samhällsinsatser. I forskning och i Socialstyrelsens rekommendationer i *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott - Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6-17 år* fastställs att metoden *Scared Straight* är den metod som tydligast visar kontraproduktiva resultat. Den domstolsliknande situation utredningen föreslår att barnet och dess vårdnadshavare ska genomgå i MUK's regionala beslutsorgan, riskerar att på många sätt verka just för att avskräcka - vilket sedan tidigare är fastställt inte fungerar. Forskning visar tvärtom att de mest kostnadseffektiva och träffsäkra åtgärderna i stället är de främjande och universella insatserna för trygga och jämlika uppväxtvillkor.

I juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft, med utökade möjligheter för kommuner att stödja barn och unga till ett liv utan kriminalitet. Utöver det har regeringen under de senaste åren presenterat ett stort antal övriga initiativ inom de brottsförebyggande och brottsbekämpande områdena. Exempelvis fattades 2023 regeringsbeslut om att inrätta en struktur med samverkansråd på nationell, regional och lokal nivå för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller

begår grova brott i miljöer kopplade till grov kriminalitet, det så kallade BoB-uppdraget. Bedömning görs att denna struktur kommer kunna uppnå vissa av de önskade effekterna med inrättandet av MUK. Råden är ännu inte implementerade på alla nivåer i landet och en utvärdering av samverkansstrukturens effekter har av förklarliga skäl inte genomförts. Länsstyrelsen Östergötland gör bedömningen att dessa förändringar behöver ges utrymme att implementeras och utvärderas innan ytterligare strukturer inrättas. Det vore också önskvärt att invänta resultat av kommande utvärdering av den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder, som vid uppföljning hitintills endast visat minimala effekter mot ungdomskriminaliteten.

11.2 Myndigheten mot ungdomskriminalitet

Utredningen föreslår en samlad reform med statligt huvudmannaskap med en ny lag om brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och en ny statlig myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK).

Länsstyrelsen Östergötland anser att utredningen inte har lyckats motivera hur MUK ska åstadkomma tydligare åtgärder för att förebygga kriminalitet, snarare bidrar ett statligt beslutsorgan i detta fall till ökad förvirring och parallella processer. Den reform som utredningen föreslår inskränker enligt Länsstyrelsen Östergötlands bedömning inte bara kommunernas självstyre men också tilliten till socialtjänsten och dess beslut. Socialtjänsten och övriga myndigheter som redan arbetar med frågan behöver i stället stärkta förutsättningar att utföra sina uppdrag. Det behöver visas tillit till socialtjänsten som den aktör som har lagstadgat ansvar för målgruppen.

11.2.2 Regionala beslutsorgan

Under MUK ska enligt förslaget sju regionala beslutsorgan inrättas. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter, där ordföranden ska vara eller ha varit domare och de övriga ska vara anställda av Polismyndigheten respektive en kommun och ha särskild erfarenhet av arbete med barn och unga.

Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska utse ledamöter samt ersättare till dessa som representanter för kommunen i de regionala beslutsorganen. Länsstyrelsen Östergötland avstyrker detta förslag

med hänvisning till att uppgiften inte är förenlig med myndighetens övriga uppdrag och samverkan med kommunerna i länet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tjänsteförättande länsråd Jenny Knuthammar med brottsförebyggande samordnare Sara Nielsen som föredragande. I handläggningen har även tjänsteförättande enhetschef Åsa Hedberg deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.